

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 27.08.2024 nr 6-1/240456/2404810

Sissemaksed teise pensionisambasse

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole, kuna Te ei ole rahul olukorraga, et tööandjale tehtava sotsiaalmaksusoodustuse korral ei kanta osalise või puuduva töövõimega inimese II pensionisambasse riigi tagatud sotsiaalmaksu osa määra, mis on 4 protsenti. Teie hinnangul kohtleb riik vähenenud töövõimega inimesi ebasoodsamalt kui teisi inimesi.

Praegusel juhul põhjustavad [sotsiaalmaksuseaduse](#) (SMS) § 10 lõige 3 ning [kogumispensionide seaduse](#) (KoPS) § 7 lõiked 1 ja 2 koostoimes SMS § 6 lõike 1 punktiga 5 tõepoolest inimeste erinevat kohtlemist. Õiguskantsleri nõunik arutas Teie tõstatatud küsimust Rahandusministeeriumi ametnikega. Selgus, et Rahandusministeerium on koostanud [seaduseelnõu](#), mille kohaselt hakatakse kandma ka Eesti Töötukassa tasutavast sotsiaalmaksust osa – 4 protsenti maksustatavast tasust – inimese II pensionisambasse. Plaani kohaselt jõustub muudatus 1. jaanuaril 2025.

Kuna selle seaduseelnõuga kõrvaldataks vähenenud töövõimega inimeste erinev kohtlemine, jälgime esmalt, kas Riigikogu on valmis seadust kirjeldatud viisil muutama.

Pensionikindlustuse üldised reeglid

1. Pensionikindlustuseks makstakse (eelkõige töötasult ja muudelt tasudelt) sotsiaalmaksu. Sotsiaalmaksu määr on maksustatavalt tasult 33 protsenti (SMS § 1, § 2 lõiked 1 ja 1², § 5, § 7 lg 1). Sellest pensionikindlustuseks kantav osa on 20 protsenti (SMS § 10 lg 2).
2. Kui inimene ei ole kohustusliku kogumispensioniga (II pensionisambaga) liitunud, siis kantakse kogu tema sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa riikliku pensionikindlustuse vahenditesse ehk I pensionisambasse. Seda tehakse tavaliselt ka sel juhul, kui inimese eest maksab sotsiaalmaksu riik või avalik-õiguslik juriidiline isik, näiteks Eesti Töötukassa (SMS § 6 lõige 1, § 10 lõiked 1-3; KoPS § 7 lg 2).

Kui inimene ei ole II pensionisambaga liitunud, siis makstakse inimesele ainult riiklikku pensioni [riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) (RPKS) või eripensionide maksmist reguleerivate seaduste alusel, näiteks [soodustingimustel vanaduspensionide seaduse](#) või [väljateenitud aastate pensionide seaduse](#) alusel.

Inimesel tekib riikliku pensioni saamise õigus siis, kui ta on jõudnud RPKS-iga sätestatud vanaduspensioniiikka (RPKS § 7 lõiked 1-2¹) või eriseadusega sätestatud vanusesse (vt nt [politsei](#)

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[ja piirivalve seaduse](#) (PPVS) § 111¹ lõige 1). 2024. aastal on pensioniiga 64 aastat ja 9 kuud (vt ka Sotsiaalkindlustusameti [veebilehte](#)). Riikliku pensioni saamise muud tingimused ja suurus sõltuvad selle seadusega kehtestatud reeglitest, mille alusel inimesele pension määratakse. Näiteks RPKS-i alusel makstav pension koosneb neljast osast: kõigile pensionäridele võrdsest baasosast; kuni 31. detsembrini 1998 omandatud staažiosast; alates 1. jaanuarist 1999 inimese kohta I sambasse makstud sotsiaalmaksust ja alates 1. jaanuarist 2021 ka töötasu alammääralt arvutatud isikustatud sotsiaalmaksust (RPKS § 11 lg 1; [pensionikindlustatu kindlustusosaku, kindlustusosa ja ühendosa arvutamise juhend](#)). Eriseaduse alusel makstava pensioni suurus sõltub inimesele teatud perioodil makstud töötasust (vt nt PPVS § 111² lõiked 1 ja 2).

3. Kohustusliku kogumispensioni eesmärk on pakkuda inimestele pensionieas täiendavat sissetulekut. Nii on II pensionisambaga liitunud inimesel võimalik saada lisaks I samba pensionile ka II samba pensioni. Sellisel juhul on tema I pensionisambasse kantava sotsiaalmaksu osa väiksem – 20 protsendi asemel 16 protsenti –, ja II pensionisambasse kantava sotsiaalmaksu osa on 4 protsenti (SMS § 10 lg 4). Lisaks maksab II sambaga liitunud inimene ise kohustusliku kogumispensioni makset, mis on vähemalt 2 protsenti talle makstavalt tasult. Soovi korral võib inimene maksta alates 1. jaanuarist 2025 teise pensionisambasse ka 4 või 6 protsenti talle makstavalt tasult (KoPS § 9, § 17² lg 8).

Inimesel tekib õigus saada II samba pensioni siis, kui tal on vanaduspensioniiikka jõudmiseni jäänud viis aastat (KoPS § 40 lg 1). Selle pensioni suurus sõltub II sambasse makstud sotsiaalmaksust, inimese enda makstud kogumispensioni maksest ning tema valitud pensionifondi või investeerimiskonto tootlusest. Inimesel on õigus kogutud pensionisumma korraga välja võtta ühekordse väljamaksena (KoPS § 43 lg 1; § 43¹ lg 1).

Vähenenud töövõimega inimese pensionikindlustus tööandjale antava sotsiaalmaksusoodustuse korral

4. Riik toetab vähenenud töövõimega inimeste töötamist sellega, et annab tööandjale sotsiaalmaksusoodustust. Soodustuse saamiseks peab tööandja esitama Eesti Töötukassale taotluse (SMS § 6 lg 1 p 5; määruse „[Sotsiaalmaksu maksmise kord erijuhtudel](#)“ §-d 2² ja 5; vt ka Eesti Töötukassa [veebilehte](#); Maksu- ja Tolliameti [veebilehte](#)).

Soodustus seisneb selles, et kui vähenenud töövõimega inimene töötab äriühingus, mittetulundusühingus või sihtasutuses või füüsilisest isikust ettevõtja heaks, siis maksab Eesti Töötukassa selle inimese eest sotsiaalmaksu kuumääralt, vähendades sellega tööandja maksukohustust. 2024. aastal on sotsiaalmaksu kuumäär 725 eurot (vt Maksu- ja Tolliameti [veebilehte](#)). Eesti Töötukassa maksab sellisel juhul sotsiaalmaksu 20 protsenti kuumääralt ehk 145 eurot (SMS § 7 lg 4).

Eesti Töötukassa makstud sotsiaalmaks kantakse I sambasse ning seda arvestatakse inimese riikliku pensioni suuruse arvutamisel (SMS § 10 lõige 2; RPKS § 12 lõige 2). Samaväärse töötasu korral on I samba pension suurem sellel inimesel, kelle eest Eesti Töötukassa on maksnud sotsiaalmaksu 20 protsenti, kui sellel inimesel, kelle eest oleks (kui seadus seda praegu võimaldaks) makstud I sambasse sotsiaalmaksu 16 protsenti.

5. Tööandja peab maksma vähenenud töövõimega inimese töötasult sotsiaalmaksu kuumäära ületavalt osalt (SMS § 6 lõiked 2 ja 3). Kui töötaja ei ole II sambaga ühinenud, siis maksab tööandja inimese eest sotsiaalmaksu 20 protsenti I sambasse. Kui inimene on II sambaga ühinenud, siis on selle inimese eest I sambasse kantav sotsiaalmaksu osa määr 16 protsenti ja pensioni II sambasse kantav sotsiaalmaksu osa määr 4 protsenti.

6. Näiteks kui inimese töötasu (bruto) on 1500 eurot, siis maksab Eesti Töötukassa vähenenud töövõimega inimese eest sotsiaalmaksu 725 eurolt ja tööandja 775 eurolt.

Juhul kui töötaja pole II pensionisambaga liitunud, maksab tööandja tema eest I pensionisambasse 155 eurot (775 eurost 20 protsenti). Kui inimene on II pensionisambaga liitunud, siis maksab tööandja tema eest I sambasse 124 eurot (775 eurost 16 protsenti) ja II sambasse 31 eurot (775 eurost 4 protsenti).

Kui tööandjale maksusoodustust ei kohaldata, maksab tööandja töötaja eest, kes ei ole II sambaga ühinenud, I pensionisambasse 300 eurot (775 eurost 20 protsenti). Inimese eest, kes on II pensionisambaga ühinenud, maksab tööandja I sambasse 240 eurot (1500 eurost 16 protsenti) ja II sambasse 60 eurot (1500 eurost 4 protsenti).

Kui ka Eesti Töötukassa makstavalt sotsiaalmaksu summalt kantaks II sambasse 29 eurot (4 protsenti 725 eurost), siis oleks vähenenud töövõimega inimesel – sõltumata sellest, kas tööandja saab maksusoodustust või mitte – võrdne võimalus oma II sambaga ühinemisel tehtud valikut realiseerida (tööandja poolt II sambasse kantav 31 eurot + Eesti Töötukassa poolt II sambasse kantav 29 eurot on kokku 60 eurot).

7. Seega toetab riik praegu osalise või puuduva töövõimega inimese tööle võtnud tööandjat, kuid samal ajal ei taga II sambaga ühinenud vähenenud töövõimega inimesele võrreldes teiste II sambaga ühinenud inimestega võrdset võimalust II sambasse pensionivahendeid koguda.

Praegu kehtiv kord ei mõjuta siiski oluliselt vähenenud töövõimega inimese tulevase pensioni suurust, sest see inimene ei jää I pensionisambasse kantavast sotsiaalmaksu osast ilma. Tuleb veel arvesse võtta, et kuna Eesti Töötukassa tasub sotsiaalmaksu kuumääralt, mitte vähenenud töövõimega inimese tegelikult töötasult, võivad riigi maksed olla suuremad, kui need oleksid siis, kui makseid tehtaks töötasult (nt kui inimene on osalise koormuse tõttu saanud töötasu 300 eurot kuus, siis arvestab riik sellest olenemata sotsiaalmaksu 725 eurolt).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise